

VALSTYBĖS VALDOMŲ ĮMONIŲ VALDYSENOJE – REIŠKŠMINGI POKYČIAI

Valstybės valdomų įmonių (VVĮ) valdysena palaipsniui gerėja. Per 2017 metus ypač sustiprėjo kolegialių organų sudarymo praktika, tačiau VVĮ valdysena vis dar vertinama vidutiniškai. Tai atskleidžiama naujausiame valstybės valdomų įmonių gerojo valdymo indekse, kurį kasmet sudaro Valdymo koordinavimo centras (VKC).

„2017 metais užfiksuoti reikšmingi pokyčiai kolegialių organų dimensijoje. Tai iš esmės nulėmė nustatytos nepriklausomų narių kvotos VVĮ kolegialiuose organuose (ne mažiau nei ½ nepriklausomų narių) bei standartizuotos kolegialių organų atrankos procedūros visoms VVĮ. Pasikeitęs teisinis reguliavimas reikšmingai pakėlė kolegialių organų nepriklausomumą bei apribojo politinę įtaką, nebeliko politinio pasitikėjimo narių ir sumažėjo narių, dalyvaujančių ūkio šakos, kurioje veikia įmonė, politikos formavime, skaičius. Standartizuotos atrankos procedūros remiasi viešos atrankos principais ir dauguma įmonių, perrinkusių kolegialius organus, šių procedūrų laikėsi. Pasikeitusi kolegialių organų sudėtis bei standartizuotos atrankos procedūros pakėlė ir kolegialių organų kompetencijos įvertinimą, kadangi išrinkti nepriklausomi nariai į VVĮ valdyseną įnešė naujų kompetencijų, kurių būna sunkiau rasti tarp valstybės tarnautojų“, - teigia Valdymo koordinavimo centro (toliau - VKC) funkcijas atliekančios VŠĮ „Stebėsenos ir prognozių agentūra“ direktorius Vidas Danielius.

Nors kolegialių organų formavimo praktika ženkliai priartėjo prie aukščiausių valdysenos standartų, tačiau vis dar pastebima daug reikšmingų valdysenos spragų. Skaidrumo srityje vis dar nekokybiškai rengiami metiniai pranešimai, ypač silpnai įgyvendinama darnumo politika, retai taikomi tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (taikė tik 15 VVĮ). Strateginio planavimo ir įgyvendinimo srityje nemaža dalis VVĮ vis dar nenusistato jokių pelningumo rodiklių, siektinus nuosavo kapitalo grąžos (ROE) rodiklius pasiekė tik apie pusė 1A ir 1B grupėms priskirtų VVĮ, o skolintą kapitalą veiklai finansuoti naudoja taip pat tik apie pusė visų VVĮ.

„Kolegialių organų valdysenos srityje, kurioje paskutiniiais metais užfiksuoti išties dideli teigiami pokyčiai, taip pat yra tobulintinų vietų. Dar ne visos VVĮ vykdė atrankas ir suformavo reikalavimus atitinkančius kolegialius organus. Renkant kolegialių organų narius dažniausiai taikomi tik minimalūs nustatyti reikalavimai: į atrankas neįtraukiamos vadovų paieškos agentūros (atrankų ekspertai), kandidatams suformuojami gana nekonkretūs atrankos kriterijai, neviešinami atrankos rezultatai. Taip pat vis dar retai taikoma kolegialių organų savo veiklos vertinimo bei specializuotų (audito ir atlygio) komitetų formavimo praktika“, - tęsė V. Danielius.

Iš visų VVĮ labiausiai gerojo valdymo principus atitiko UAB „EPSO-G“ ir „Lietuvos energija“, UAB. Šių įmonių taikomi skaidrumo standartai, suformuoti kolegialūs organai ir vykdomos strategijos įvertintos aukščiausiais balais ir iš esmės atitinka daugumą keliamų reikalavimų. Abiejų įmonių metiniai pranešimai įvertinti kaip vieni geriausių, jos taip pat taiko tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus, jų vykdoma darnumo politika remiasi geriausiomis pasaulinėmis praktikomis. Įmonių kolegialiuose organuose daugiau nei pusė narių nepriklausomi (įskaitant ir pirmininką), reguliariai atliekami savo veiklos vertinimai. Abi įmonės šiuo metu turi suformuotus tiek atlygio, tiek audito komitetus.

Prasčiausiai iš didžiųjų VVĮ įvertintos VĮ Registrų centras, VĮ „Kelių priežiūra“ ir VĮ Ignalinos atominė elektrinė. VĮ Registrų centro metinė veiklos ataskaita ir darnumo praktikos įvertintos neigiamai, atrankos į valdybą vykdytos nesilaikant Vyriausybės nustatytų tvarkų (ši situacija jau ištaisyta). Įmonė taip pat nebuvo suformavusi komitetų prie valdybos bei turėjo žymesnių strategijos įgyvendinimo priežiūros spragų. VĮ „Kelių priežiūra“ 2017 metais neparengė metinės veiklos ataskaitos, netaikė tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų bei neturėjo suformuotų komitetų prie valdybos. Įmonė taip pat nebuvo parengusi strateginio veiklos plano, tačiau tam buvo svari priežastis – praėjusių metų pabaigoje įvykusi reorganizacija. Tuo tarpu VĮ Ignalinos atominės elektrinės žemesnį įvertinimą nulėmė tai, jog įmonės metinė veiklos ataskaita įvertinta neigiamai, įmonė netaikė tarptautinių

finansinės atskaitomybės standartų, 2017 metų audito išvadoje gavo neigiamą nuomonę. Praėjusiais metais įmonei sunkiai sekėsi įgyvendinti išsikeltus tikslus, nebuvo parengtas akcininko lūkesčių raštas (dėl numatomos įmonės reorganizacijos).

2017 metų Indekse teigiamus įvertinimus gavo 24 įmonės, vidutinius – 22 VVĮ, neigiamus – 16 VVĮ. Pastebėtina, jog dauguma neigiamai įvertintų įmonių yra tos, kurias ketinama artimiausiu metu pertvarkyti/likviduoti arba kurios yra privatizuojamų įmonių sąrašė.

„Tikimės, jog Vyriausybės tęsiama VVĮ gerosios valdysenos diegimo politika, kuri artimiausiu metu apims tolimesnį VVĮ atrankos procedūrų tobulinimą, įtraukiant atrankų ekspertus – vadovų paieškos agentūras, skaidrumo reikalavimų stiprinimą bei į VVĮ kolegialius organus naujai įsitraukę nepriklausomi nariai per artimiausius kelerius metus duos tolimesnį teigiamą poslinkį VVĮ valdysenoje. VKC iš savo pusės toliau sieks tobulinti gerojo valdymo indeksą, kurio pagrindu sieksime objektyviau įvertinti kiekvieną iš VVĮ bei prižiūrėti ir skatinti gerosios valdysenos praktikų diegimą“, - nurodė V. Danielius.

Su 2017 metų VVĮ gerojo valdymo indekso ataskaita bei visa informacija apie indekso sudarymą galite susipažinti adresu: <https://vkc.sipa.lt/valdysenos-indeksas/>.

Vidas Danielius

Direktorius

Valdymo koordinavimo centras

vidas.danielius@vkc.sipa.lt

Tel.: +370 7 066 4667

VšĮ „Stebėsenos ir prognozių agentūra“

Gedimino pr. 38, 01104 Vilnius

<http://vkc.sipa.lt/>

sipa
stebėsenos ir prognozių agentūra

VKC